

WSTĘP

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1534) nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

1. posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym, o którym mowa w art. 127 ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe;
2. posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
3. posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;
4. nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 5 ustawy – Prawo oświatowe;
5. posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

W związku z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1534) oraz Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r. poz. 1591) zaistniała potrzeba opracowania publikacji, która ułatwi nauczycielom dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, a także możliwości psychofizycznych ucznia w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych oraz specjalistycznych.

W rozdziale pierwszym przedstawiono dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych uczniów, realizowanych w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych z podziałem na poszczególne przedmioty drugiego etapu nauczania. Zaprezentowano również zakres

trudności oraz symptomy zaburzeń deficytów rozwojowych. Zaproponowano sposoby dostosowania, kompensowania, złagodzenia trudności w nauce wynikających z zaburzeń percepcji wzrokowej, słuchowej oraz kinestetycznej. Przedstawiono także zakres trudności oraz symptomy zaburzeń dotyczące poziomu funkcjonowania procesów poznawczych (uwaga, pamięć, myślenie), emocjonalno-motywacyjnych (zaangażowanie, tempo pracy) i metody ich kompensowania. Zaprezentowano zasady pracy i oceniania ucznia. Każdy zainteresowany nauczyciel znajdzie tu wskazówki i zalecenia, które umożliwią mu dostosowanie programu nauczania do potrzeb konkretnego dziecka. Dobierze treści, które według niego pozwolą odnieść sukces nawet uczniowi z trudnościami w nauce.

W rozdziale drugim znajduje się Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny (IPET) dla ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim dla drugiego etapu nauczania. Uwzględniono zakres i sposób dostosowania programu nauczania oraz wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

W rozdziale trzecim przedstawiono program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów z trudnościami w czytaniu i pisaniu realizowany w ramach zajęć korekcyjno-kompensacyjnych zorganizowanych na terenie szkoły. Wyodrębniono cele terapeutyczne, przedstawiono symptomy zaburzeń oraz zaprezentowano zakres ćwiczeń terapeutycznych usprawniających umiejętności w zakresie stwierdzonych deficytów rozwojowych. Działy programu terapii zawierają ćwiczenia z zakresu: koncentracji; percepcji wzrokowej i słuchowej; pisania (sprawności grafomotorycznej); czytania; pracy z tekstem; wypowiedzi pisemnych; nauki o języku; ortografii.

Publikacja *Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych uczniów, realizowanych w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych z podziałem na poszczególne edukacje oraz na zajęciach specjalistycznych* z pewnością będzie pomocna w codziennej pracy:

- nauczycieli i wychowawców drugiego etapu nauczania;
- nauczycieli specjalistów: terapeutów, logopedów, oligofrenopedagogów;
- pedagogów, psychologów.

Może być ona w pełni wykorzystana podczas tworzenia Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych dla uczniów posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu lekkim. Przy czym zakres i sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia dotyczyć będą jedynie wiadomości podstawowych, w tym koniecznych.

Publikacja powstała również z myślą o uczniach:

- posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania;
- posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;

- z trudnościami w nauce wynikającymi z deficytów rozwojowych typu dysleksja, dysortografia, dysgrafia;
- ze stwierdzonymi zaburzeniami w zachowaniu, nadpobudliwością ruchową, ADHD;
- słabowidzących i słabosłyszących oraz z niedosłuchem;
- przewlekle chorych (cukrzyca, epilepsja, porażenie mózgowe);
- w stosunku do których zespół stwierdził potrzebę udzielenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej (nieposiadających ani opinii, ani orzeczenia)^a.

Zintegrowane działania wszystkich nauczycieli, wychowawców i specjalistów umożliwią objęcie dziecka wszechstronną pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Polegać ona będzie na dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, o którym mowa w przepisach dotyczących warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

Za pomoc w opracowaniu programu dziękujemy nauczycielom: Dorocie Skrzypkowskiej (nauczycielce edukacji wczesnoszkolnej i matematyki, terapeutce), Krysztynie Koszałce (nauczycielce edukacji wczesnoszkolnej, logopedzie), Ludwice Styn (nauczycielce edukacji wczesnoszkolnej, terapeutce), Przemysławowi Bliźniukowi (nauczycielowi języka angielskiego), Ewie Korzeniewskiej (nauczycielce języka polskiego, oligofrenopedagogowi), Danucie Bigott (nauczycielce przyrody i pedagogowi), Krzysztofowi Urmańskiemu (nauczycielowi muzyki i plastyki), Mariuszowi Mischkowskiemu (nauczycielowi wychowania fizycznego i informatyki), Izabeli Jaffke (nauczycielce wychowania fizycznego).

---

^a K. Leśniewa, E. Puchała, *Moje dziecko w przedszkolu i w szkole. Poradnik dla rodziców uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa 2011, s. 20.

ROZDZIAŁ I

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych uczniów, realizowanych w ramach prowadzonych zajęć edukacyjnych z podziałem na poszczególne przedmioty

Zakres trudności	Symptomy zaburzeń	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
I. JĘZYK POLSKI		
1. Mówienie		
Wypowiedzi ustne	<p>Trudności w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczeniu się i korzystaniu z wiedzy przekazywanej metodą werbalną, typu: pogadanka, rozmowa, wykład, dyskusja; – zapamiętywaniu, rozumieniu, przyswajaniu złożonych poleceń, instrukcji; – stosowaniu w mowie czynnej różnego typu wypowiedzi, budowaniu zdań pojedynczych i złożonych, stosowaniu prawidłowej kolejności wyrazów w zdaniu; – samodzielnym wypowiadaniu się, formułowaniu wniosków i sądów; – posługiwaniu się bogatym słownictwem: synonimami, antonimami, związkami frazeologicznymi. 	<p>Stwarzanie sytuacji pobudzających ucznia do samorzutnych, swobodnych, ukierunkowanych wypowiedzi na temat dowolny lub określony.</p> <p>Odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego lub do wiedzy uprzednio zdobytej.</p> <p>Kierowanie poleceń bezpośrednio do dziecka – krótko i konkretnie.</p> <p>Wzbogacanie słownictwa czynnego poprzez systematyczne wspólne czytanie rodziców z dzieckiem na przykład lektur obowiązkowych, literatury dziecięcej.</p> <p>Pomaganie podczas wypowiedzi ustnych w doborze słownictwa, naprowadzanie poprzez pytania pomocnicze.</p> <p>Zwiększenie ilości czasu przeznaczanego na wypowiedź ustną.</p> <p>Sporządzanie planu dłuższych form wypowiedzi.</p> <p>Wdrażanie do rozpoczynania i kończenia wypowiedzi.</p> <p>Niewywoływanie ucznia do natychmiastowej wypowiedzi, zapowiadanie uczniowi, że będzie pytany (na przerwie lub na początku lekcji).</p> <p>Nieponaglanie w trakcie wypowiedzi ustnej, pozostawienie krótkiego czasu na zastanowienie, dyskretne ukierunkowanie.</p> <p>Kulturalne i życzliwe omawianie recytacji i wypowiedzi rówieśników.</p>

Zakres trudności	Symptomy zaburzeń	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
I. JĘZYK POLSKI		
2. Pisanie		
Estetyka pisma	<p>Niski poziom graficzny pisma pomimo starań i wysiłków ucznia.</p> <p>Wolne tempo pisania.</p> <p>Trudności z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pisaniem (niestaranne, trudne do odczytania pismo); – prawidłowym, starannym, czytelnym przepisywaniem z tablicy lub książki; – prawidłowym trzymaniem długopisu (nadmierne napięcie mięśni, szybkie męczenie się ręki). <p>Niestaranne lub błędnie kreślone, niekształtne, nierówne, nieproporcjonalne litery.</p> <p>Zlewanie się liter w wyrazie, wyrazów w wypowiedzeniu (błędne połączenia liter lub brak połączeń).</p> <p>Nierówne pochylenie liter.</p> <p>Nieprawidłowe rozmieszczenie wyrazów w liniaturze, zdań na stronie.</p>	<p>Wdrażanie ucznia do uważnego, kształtnego, czytelnego, starannego pisania i efektywnej pracy.</p> <p>Umożliwienie uczniowi odrabiania prac domowych z wykorzystaniem komputera (zwłaszcza prac obszernych – wypracowań, referatów).</p> <p>Umożliwienie wykonania pracy pisemnej w formie wydruku komputerowego.</p> <p>W przypadku dziecka dysgraficznego umożliwienie pisania wielkimi literami drukowanymi, pismem rozłącznym (bez łączenia liter).</p> <p>Przeznaczenie większej ilości czasu na przepisywanie z tablicy, z książki.</p> <p>Niedyskwalifikowanie prac napisanych nieczytelnie, odczytywanie pracy pisemnej przez ucznia, jeżeli nauczyciel nie jest w stanie tego zrobić.</p>
Wypowiedzi pisemne	<p>Trudności w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – redagowaniu wypowiedzi pisemnych na dowolny lub określony temat; – tworzeniu różnorodnych form wypowiedzi (opowiadanie, opis przedmiotu, krajobrazu, charakterystyka postaci, plan); – redagowaniu pism użytkowych, na przykład listu, zaproszenia, ogłoszenia; – tworzeniu krótkich wypowiedzi pisemnych: gubienie wątku lub poruszanie kilku wątków jednocześnie. <p>Liczne błędy językowe, na przykład stosowanie nieprawidłowego szyku wyrazów w zdaniu, błędy składniowe w wypowiedziach wielozdaniowych.</p>	<p>Tworzenie schematów różnych form wypowiedzi w przypadku trudności z ich redagowaniem.</p> <p>Redagowanie poznanych form wypowiedzi zgodnie z zasadami kompozycyjnymi, stosowanie akapitów.</p> <p>Wzbogacanie słownictwa ucznia poprzez pisanie krótkiej pracy na dowolny lub określony temat.</p> <p>Precyzowanie tematu.</p> <p>Umożliwienie uczniowi dokonania wyboru formy pracy pisemnej podczas prac kontrolnych (na przykład opis/opowiadanie, plan szczegółowy / plan ramowy).</p> <p>Tworzenie i wykorzystywanie w pracy pisemnej słowniczków tematycznych.</p> <p>Wspieranie ucznia w trakcie pisania opowiadań lub opisu poprzez przygotowanie i podanie uczniowi planu ramowego lub szczegółowego.</p>